Levenstestament

Bepaal wie namens u wat mag doen

Lien van der Leij

Een testament geeft houvast bij overlijden. Met een levenstestament kunt u bepalen hoe u dingen geregeld wilt zien als u dat zelf niet meer kunt.

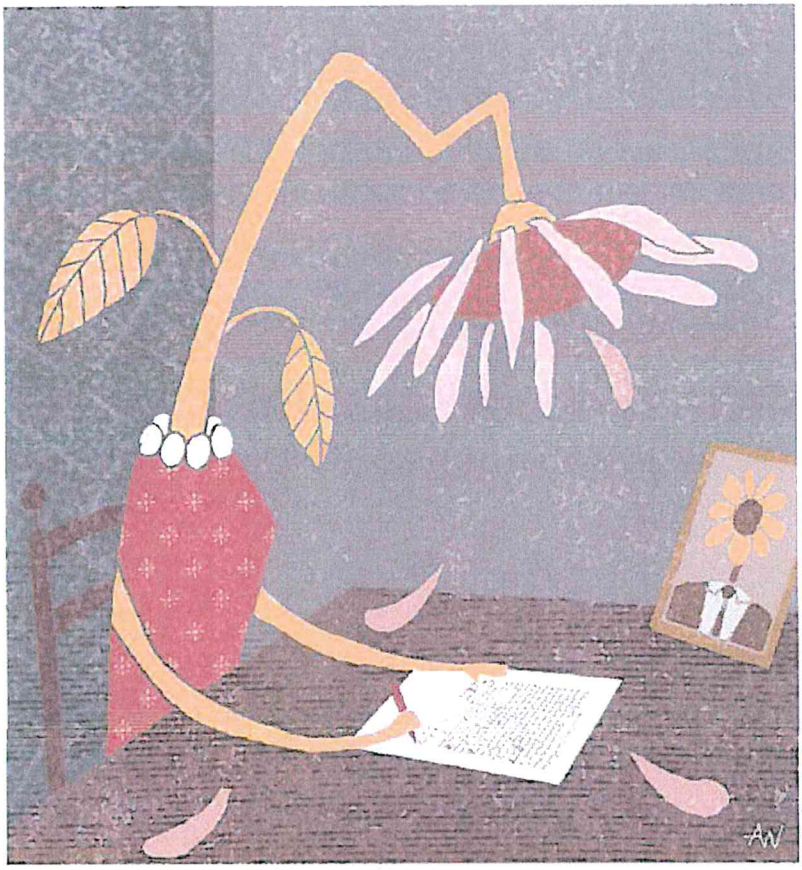

ILLUSTRATIE: ARNOLD WEEL

Jantien Willems (85) deed altijd de financiën thuis en is dat na het overlijden van haar man blijven doen. Maar de laatste tijd valt het haar zwaar. Het bijhouden van de beleggingsportefeuille, de administratie van de huishoudelijke financiën en het controleren van de tweewekelijkse bankafschriften gaan haar steeds minder soepel af. Vaak roept zij de hulp in van de kinderen om rekeningen te checken of te betalen. 'Met internetbankieren kan ik niet overweg en het kost mij steeds meer moeite om een briefje aan de bank of verzekeraar te schrijven', vertelt zij. 'Ik begon me af te vragen hoe dat straks verder moet.'

Om dat te ondervangen heeft zij besloten tot een levenstestament, waarin zij twee van de kinderen een volmacht verleent om haar zaken te behartigen. 'Zij kunnen nu namens mij met bank en instanties gaan praten en dat koppelen ze dan terug', vertelt zij. 'Zo hoef ik minder te regelen en zien zij ook alvast hoe de dingen in elkaar steken.'

Een volmacht kon altijd al, maar het levenstestament is een betrekkelijk nieuw fenomeen, zegt Chantien Engelbertink, werkzaam bij Van Ewijk Estate Planning en voorzitter van de notariële commissie die de regels voor het levenstestament opstelde. Vorig jaar juli stonden er 13.543 levenstestamenten ingeschreven in het centrale register. Per 1 maart dit jaar waren dat er 15.975, en het aantal inschrijvingen per maand neemt nog steeds toe.

'Het levenstestament komt tegemoet aan de wens om de regie zo veel mogelijk in eigen hand te houden', verklaart Engelbertink de toenemende populariteit. 'Daarmee kun je je wensen vastleggen voor het geval dat je zelf niet meer in staat bent om die kenbaar te maken of uit te voeren.'

Zonder levenstestament of volmacht grijpt de kantonrechter in als iemand niet meer zijn eigen belangen kan behartigen. In het uiterste geval kan iemand handelingsonbekwaam worden verklaard en onder curatele worden gesteld, waarbij hij of zij alle zeggenschap verliest. Bewindvoering gaat minder ver, maar ook in dat geval wordt de regie u uit handen genomen op zakelijk en financieel gebied.

Maar, benadrukt Engelbertink, een levenstestament is niet alleen iets voor ouderen. 'Het is ook een vangnet voor als je tijdelijk uit de roulatie bent. Stel je bent ondernemer en je krijgt een hartinfarct of je zit gevangen in het buitenland wegens een aswolk, zoals enkele jaren geleden. Je echtgeno(o)t(e) kan de zaken thuis misschien wel regelen, maar zal niet bevoegd zijn om namens jou leveranciers te betalen of andere financiële beslissingen te nemen met betrekking tot de onderneming. Dan loop je wel het risico van een flinke schade.'

Ten onrechte wordt vaak verondersteld dat echtgenoten voor elkaar recht van spreken hebben. 'Maar dat is niet zo, zelfs al zijn ze in gemeenschap van goederen getrouwd', aldus Engelbertink. Zo had zij te maken met een echtpaar waarvan de vrouw warrig werd. Omdat hun beider namen op de koopakte van de echtelijke woning stonden, kon de man het huis niet zonder tussenkomst van de rechter verkopen. 'Een levenstestament zou dat voorkomen.'

Een levenstestament komt in feite neer op een soort aangekleede volmacht, vertelt Anita Noort, hoofd van de afdeling bewindvoering en executele bij private bank ABN Amro Mees Pierson. 'De notariële volmacht vormt altijd de basis', zegt zij. 'Maar je kunt vervolgens zo'n algemene volmacht zo veel preciseren als je wilt.'

Onbekwaam
Zonder levenstestament of volmacht grijpt de rechter in

Zeggenschap
Echtelieden kunnen niet voor elkaar instaan

Levenstestament
Legt vast wie wat doet en binnen welke kaders

Protocol
Tekenen bij een notaris hoeft niet, maar is raadzaam

Zo kunt u meerdere vertrouwenspersonen aanwijzen om verschillende belangen te behartigen. 'In de praktijk wordt vaak onderscheid gemaakt tussen de financiën en zaken rondom lijf en zorg', vertelt Noort. 'En ondernemers benoemen meestal verschillende belangenbehartigers voor zakelijk en privé.' U kunt zelfs een soort tweetrapsraket maken, waarbij u aangeeft aan wie de gevolmachtigde rekenschap moet afleggen als u niet meer in staat bent om te beoordelen of er conform uw wensen wordt gehandeld. Ten slotte kunt u ook aanwijzen wie bewindvoerder moet worden mocht u handelingsonbekwaam worden.

Daarnaast kan met een levenstestament worden bepaald binnen welke kaders een gevolmachtigde dient te handelen. 'Dat schept helderheid en is ook in het belang van de gevolmachtigde, met name als (overige) familieleden het niet eens zijn met wat er namens u is beslist', aldus Engelbertink.

Zo kunt u aan een gevolmachtigde meegeven wat er moet gebeuren op het gebied van schenkingen, wat er met de door u actief beheerde beleggingsportefeuille dient te gebeuren of wie de zorg voor uw huisdieren op zich moet nemen. Noort: 'Moeten bijvoorbeeld de jaarlijkse belastingvrije schenkingen aan kinderen of kleinkinderen doorlopen of niet? Wilt u bepaalde goede doelen blijven steunen en voor hoeveel? Dat kan allemaal vooraf worden vastgelegd. Daarnaast kunt u beslissen of de beleggingen die u zelf altijd hebt gemanaged over moeten gaan naar een externe vermogensbeheerder en wat uw risicoprofiel dan dient te zijn, of dat u het beheer aan een familielid toevertrouwt.'

Tevens kunt u vastleggen wat er moet gebeuren als u naar een verzorgingstehuis moet. 'Bijvoorbeeld welk tehuis u naar toe wilt en wat er dan met huis en inboedel dient te gebeuren', aldus Noort. 'Vaak wordt dan bepaald dat in geval van opname in een tehuis de vordering die kinderen hebben op de langstlevende echtgenoot uit hoofde van het testament van de overleden partner moet worden uitgekeerd.'

Vaak opteren mensen ervoor om de in het levenstestament benoemde gevolmachtigde ook aan te wijzen als executeur van het overlijdenstestament. 'Zo heeft de executeur het inzicht in het vermogen en de mensen eromheen dat vereist is om te beslissen of de erfenis zuiver kan worden aanvaard', legt Noort uit. Het hoeft echter niet. 'Zijn het verschillende personen, dan is het wel belangrijk dat zij van elkaar op de hoogte zijn.' Naast de financiële zaken biedt het levenstestament ook de mogelijkheid om uw wensen op medisch gebied vast te leggen, onder andere door middel van een behandelverbod of -gebod of een euthanasieverzoek.

'Er spelen zo veel zaken waar goed over nagedacht moet worden', zegt Engelbertink. 'Daarom is het goed om er grondig over na te denken voordat u de stap naar de notaris maakt. Want begint het denkproces pas als u tegenover de notaris zit, dan zal het aardig in de papieren lopen.' Om dat denkproces te vergemakkelijken is er een online hulpmiddel: www.hetlevenstestament.nl. Via deze website kunt u een vragenlijst en instructieformulieren bestellen. Aan de hand van uw persoonlijke gegevens krijgt u vragen op maat, waarna uw wensen juridisch verantwoord worden vastgelegd in een Worddocument waarmee u naar de notaris kunt.

Moet er noodgedwongen een notaris aan te pas komen? Het kan ook via een onderhandse akte, maar zowel Engelbertink als Noort raadt een gang naar de notaris wel aan. 'Het voordeel van notarieel vastleggen is dat er dan geen discussie kan ontstaan of je wel wist waar je je handtekening onder zette', zegt Noort. 'Volgens protocol moet de notaris vaststellen dat de persoon in kwestie de gevolgen van zijn beslissingen goed overziet.' Bijkomend voordeel is dat het levenstestament wordt opgenomen in een centraal register. Past u het testament vervolgens aan, dan wordt dit ook vastgelegd. 'Dat biedt zekerheid.'